

ВІДГУК

офіційного опонента Ткачука Станіслава Івановича, доктора педагогічних наук, професора, декана факультету професійної та технологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини про дисертаційне дослідження Короля Володимира Петровича «Формування у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва» на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Ступінь актуальності обраної теми

Система трудової підготовки молоді має стратегічне значення для держави, оскільки процес упровадження новітніх технологій відбувається практично в усіх галузях виробництва. У вирішенні цих проблем провідна роль належить освітній галузі «Технологія», що покликана забезпечити базову підготовку учнів до сучасного соціотехнічного виробництва, формування у них техніко-технологічної картини світу, створення оптимальних умов для розвитку особистості через участь у різних видах навчальної і трудової діяльності.

Забезпечити учнів необхідною системою техніко-технологічних, організаційно-економічних, екологічних знань і вмінь, що дають можливість швидко зорієнтуватися у нових технологіях виробництва, зокрема виробництва сільськогосподарської продукції, будові та принципі дії сільськогосподарської техніки, еколого-економічних і культурних проблемах організації та управління аграрним виробництвом, має учитель технологій. Тому актуальною стає проблема формування у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва, що зумовлена виявленою невідповідністю між соціальними потребами у розвитку аграрного виробництва, відповідними державними вимогами до вчителя технологій та недостатньою готовністю педагогів усебічно забезпечувати процес оволодіння учнями основами аграрного виробництва. Ефективне розв'язання цієї проблеми вимагає визначення об'єктивних можливостей, обставин і мір, що супроводжуватимуть освітній процес, тобто формулювання відповідних організаційно-педагогічних умов.

На основі ґрунтовного аналізу стану теорії й практики проблеми, опрацювання психолого-педагогічної та методичної літератури дисертант

показує, що проблема формування у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва не була предметом окремого дисертаційного дослідження. Автор роботи наводить низку суперечностей, що виникають у процесі професійної підготовки вчителів технологій, які й зумовили вибір теми дисертаційного дослідження. Таким чином, все вищесказане дає підстави стверджувати, що тема, яку обрав В.П. Король для свого дисертаційного дослідження, є актуальною, новою та перспективною, важливою для теорії і методики професійної освіти.

Актуальність проблеми конкретизовано автором у коректно сформульованій меті, об'єкті, предметі і завданнях дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дослідження виконане в межах теми «Теоретичні та методичні основи впровадження інформаційних технологій у навчально-виховний процес» (РК № 0100U005521) відповідно до напрямів науково-дослідної роботи кафедри технологічної освіти, економіки та безпеки життєдіяльності Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського за темою «Актуальні проблеми підготовки вчителя технологій у сучасних умовах» (протокол № 2 від 14.09.2010 р.).

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації

Дисертаційне дослідження В.П. Короля присвячене визначенню та теоретичному обґрунтуванню організаційно-педагогічних умов, розробленню моделі формування у майбутнього вчителя технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва, розробленню методики реалізації цих умов, експериментальній перевірці їх ефективності, оскільки усталена система формування професійної компетентності майбутнього вчителя технологій, що проектується здебільшого на основі традиційних підходів, потребує вдосконалення з урахуванням сучасних інтеграційно-диференційних процесів у освіті, потенційних можливостей засобів нових інформаційних технологій навчання тощо.

Назва дисертації відповідає суті досліджуваної проблеми, а структура – відповідає вимогам до таких робіт, оскільки логічно відображає завдання

дослідження. Поділ дисертації на структурні одиниці є, на нашу думку, вдалим; усі три розділи органічно поєднані між собою.

Про високий науковий рівень роботи свідчить науковий апарат дослідження, в якому чітко визначені об'єкт, предмет, мета і завдання дослідження; їх повна узгодженість зі змістом, узагальненнями та висновками, чому сприяла глибока методологічна обґрунтованість.

У першому розділі – **«Теоретичне обґрунтування проблеми формування у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва»** – автор дослідження здійснив аналіз психолого-педагогічної, методичної та спеціальної літератури, а також дисертаційних досліджень, що висвітлюють окремі аспекти проблеми формування у педагогів професійної компетентності; проаналізував різні підходи до визначення понять «компетентність», «компетенції», «професійна компетентність», «професійно-педагогічна компетентність» у вітчизняній і зарубіжній педагогічній теорії та практиці. Дослідник наводить своє трактування розглядуваних понять, зокрема, професійну компетентність учителя технологій з основ аграрного виробництва він представляє як сформованість предметних знань і вмінь (організаційно-економічних, екологічних, техніко-технологічних основ аграрного виробництва), спеціальних професійних умінь (пізнавальних, проєктивних), знань і вмінь з основ теорії управління (аналіз, організація, планування, контроль, діагностика, координація, регулювання навчально-пізнавальною діяльністю учнів).

У розділі обґрунтовано доцільність застосування компетентнісного підходу в професійній підготовці майбутнього вчителя технологій. Автором зазначено, що цілі і завдання вищої професійної освіти передбачають максимальну реалізацію змісту, умов і способів діяльності студентів у професійній підготовці. Інтеграція освітнього процесу і майбутньої професійної діяльності вимагає цілеспрямовано задавати систему переходів від навчальної до професійної діяльності. Нині саме компетентнісний підхід є тим пріоритетним напрямом, який орієнтує на навчання, самовизначення, самоактуалізацію, соціалізацію і розвиток індивідуальності.

На основі виявлених особливостей формування у майбутнього вчителя

технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва дослідником визначено її структуру, яка передбачає професійно-діяльнісний компонент – спеціальна, предметна, інформаційна компетентності; комунікативний компонент – комунікативна, соціокультурна компетентності; особистісний компонент – особистісна, рефлексивна, творча компетентності. Професійна компетентність є сукупністю ключових, базових і спеціальних компетентностей, що виявляються в усіх компонентах структури (*перше завдання дослідження*).

На підставі визначених особливостей, змістових аспектів педагогічної діяльності вчителя технологій автором визначено організаційно-педагогічні умови формування у вчителя технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва (реструктуризація змісту підготовки майбутніх учителів технологій з ОАВ на основі міждисциплінарної інтеграції; організація та управління навчально-творчою діяльністю студентів у процесі вивчення інтегрованого курсу «Основи аграрного виробництва»; упровадження інформаційно-комунікаційних технологій навчання як засобу розвитку пізнавальної активності майбутніх учителів технологій).

На особливу увагу заслуговує структурна модель формування у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва, що розроблена як педагогічна система і враховує особливості змістових компонентів професійної компетентності студентів з основ аграрного виробництва та етапи її формування. Модель складається з мотиваційно-цільового, методологічного, організаційно-методичного, контрольного-оцінного та результативного блоків, що взаємопов'язані і функціонують для досягнення єдиного кінцевого результату (*четверте завдання дослідження*).

У другому розділі – **«Організаційно-педагогічні умови формування у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва»** – обґрунтовано організаційно-педагогічні умови формування у майбутнього вчителя технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва (*друге завдання дослідження*).

На увагу заслуговує запропонована дидактична модель інтегрованого курсу

«Основи аграрного виробництва», яка є базою реструктуризації змісту підготовки майбутніх учителів технологій з основ аграрного виробництва на основі міждисциплінарної інтеграції. Вона становить цілісність і передбачає два взаємозалежні блоки: основний (змістовий) блок – це той зміст, заради якого розглядуваний курс уведений до навчального плану; інший – блок засобів (процесуальний) забезпечує засвоєння знань, формування різноманітних умінь, розвиток і виховання.

Важливим є те, що процес формування у майбутнього вчителя технологій професійної компетентності дослідник не робить формально-технологічним. Організацію та управління навчально-творчою діяльністю студентів у процесі вивчення інтегрованого курсу «Основи аграрного виробництва» дисертант здійснює шляхом поєднання методів організації навчального процесу із дидактичними, процесуальними, методичними та практично-результативними аспектами.

Формування у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва автор дисертаційного дослідження пов'язує із застосуванням концепції інформаційно-технологічного забезпечення навчального процесу. Вагомим науковим здобутком дисертаційної роботи В.П. Короля правомірно вважати розроблений в інформаційному середовищі Moodle електронний навчально-методичний комплекс «Основи аграрного виробництва», структура якого представлена блоками, кожен з яких має свою функцію і візуалізується окремим модулем.

Високої оцінки заслуговує третій розділ роботи **«Експериментальна перевірка ефективності організаційно-педагогічних умов формування у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва»**, у якому дисертант описує організацію й етапи педагогічного експерименту, представляє результати експериментальної перевірки ефективності методики реалізації організаційно-педагогічних умов та основних компонентів методичної системи формування у майбутнього вчителя технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва. Послідовно окреслені мета та завдання, емпіричні часткові гіпотези, склад учасників, форми здійснення

експерименту, методи і засоби дали змогу дисертанту провести ґрунтовний педагогічний експеримент. Загальна мета експерименту передбачала перевірку ефективності організаційно-педагогічних умов формування у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва. Розроблені дисертантом критерії, що визначають рівень сформованості у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва і базуються на системі параметрів знань, дозволили довести, що реалізація моделі формування у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва у поєднанні з визначеними організаційно-педагогічними умовами забезпечує ефективне формування складових цього виду компетентності (знань, умінь, професійно значущих особистісних якостей та ціннісних орієнтацій).

Дисертант володіє методами якісного і кількісного аналізу результатів педагогічних досліджень, використовує для доведення вірогідності одержаних результатів критерій згоди Пірсона (χ^2).

Висновки до роботи загалом базуються на результатах дослідження і відображають його суть. Під час дослідження дисертанту вдалося вирішити всі поставлені завдання. І організаційно-педагогічні умови, і дидактична модель інтегрованого курсу «Основи аграрного виробництва», і структурна модель формування у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва належним чином обґрунтовані, оскільки базуються на діалектичному принципі взаємозв'язку та взаємозумовленості явищ, особистісно орієнтованому, системному, діяльнісному, компетентнісному, інтегративному підходах, принципах єдності теорії та практики, положеннях асоціативно-рефлекторної теорії учіння, комплексного використання методів дослідження, що сприяють визначенню шляхів і стратегічних орієнтирів формування професійної компетентності.

Ступінь обґрунтованості використаних методів, а також одержаних результатів дисертації

Аналіз дисертаційного дослідження В.П. Короля свідчить про вірогідність одержаних результатів, яка була забезпечена теоретико-методологічною

обґрунтованістю його вихідних положень; застосуванням комплексу взаємодоповнюючих методів, що адекватні об'єкту, предмету, меті та завданням дослідження; аналізом значної кількості наукових, психолого-педагогічних і навчально-методичних джерел з теми дослідження; репрезентативністю вибірки об'єктів педагогічного експерименту; поєднанням кількісного та якісного аналізу одержаних результатів, статистичним обробленням одержаних даних, а також позитивними наслідками впровадження результатів дослідження.

Високий ступінь достовірності теоретичних положень і практичних результатів дисертаційного Короля Володимира Петровича досягається не лише теоретичними методами, а й завдяки вдало проведеним етапам експериментальної роботи з наступним всебічним аналізом її результатів і статистичній обробці отриманих даних, представлених у третьому розділі дисертаційної роботи. Зокрема, результати констатувального експерименту дозволили досліднику скоректувати зміст й організацію діяльності студентів у процесі формування професійної компетентності з основ аграрного виробництва з метою ефективнішого врахування специфіки змісту трудової підготовки учнів у середній загальноосвітній школі та сучасного змісту праці в агровиробництві; конкретизувати методику реалізації організаційно-педагогічних умов формування у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва. Формувальний етап експерименту уможливив перевірку ефективності впроваджуваної методики реалізації організаційно-педагогічних умов формування у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва, з'ясування рівнів сформованості у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва за критеріями (мотиваційний, гностичний, діяльнісний) та відповідними показниками. Тривалість, масовість і масштабність педагогічного експерименту, його багатоплановість, різноманітність і цілеспрямованість, ретельність обробки з широким застосуванням статистичних методів дали змогу досліднику обрати оптимальний, як на наш погляд, шлях раціонального вирішення поставлених завдань дослідження.

Значення для науки і практики отриманих автором результатів

Значення результатів дослідження:

– *на теоретичному рівні*: вперше визначено й теоретично обґрунтовано організаційно-педагогічні умови формування у майбутнього вчителя технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва (реструктуризація змісту підготовки майбутніх учителів технологій з основ аграрного виробництва на основі міждисциплінарної інтеграції; організація та управління навчально-творчою діяльністю студентів у процесі вивчення інтегрованого курсу «Основи аграрного виробництва»; упровадження інформаційно-комунікаційних технологій навчання як засобу розвитку пізнавальної активності майбутніх учителів технологій); розроблено структурну модель формування у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва; удосконалено структуру та зміст навчальних дисциплін сільськогосподарського профілю в контексті інтеграції знань; уточнено критерії (мотиваційний, гностичний, діяльнісний), показники і рівні сформованості у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва; подальшого розвитку набули теоретичні та методичні аспекти формування у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва;

– *на прикладному рівні*: розроблено методику реалізації організаційно-педагогічних умов формування у майбутнього вчителя технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва, що передбачає єдність і взаємозумовленість інтеграції змістового (зміст інтегрованого курсу «Основи аграрного виробництва») та процесуального (форми, методи та засоби) компонентів навчання; розроблено навчально-методичний комплекс інтегрованої дисципліни «Основи аграрного виробництва» (навчальна програма курсу для професійної підготовки майбутніх учителів технологій у контексті компетентнісного підходу, методичні вказівки до самостійної роботи студентів, різнорівневі та комплексні завдання для визначення рівня сформованості у студентів професійної компетентності з основ аграрного виробництва); укладено навчальний посібник «Основи аграрного виробництва» для студентів

педагогічних вищих навчальних закладів.

Робота є корисною для науковців, викладачів, майбутніх учителів технологій, студентів педагогічних вищих навчальних закладів. Результати здійсненого В.П. Королем дисертаційного дослідження доцільно використати:

- для подальшого теоретичного й емпіричного дослідження проблеми формування у майбутніх учителів технологій професійної компетентності;
- для удосконалення методик навчання дисциплін сільськогосподарського циклу у педагогічних вищих навчальних закладах, що готують фахівців за напрямом «Технологічна освіта»;
- під час складання навчальних планів і програм;
- у процесі внесення змін до організації занять з основ аграрного виробництва.

Зауваження і побажання до роботи:

Незважаючи на загальну позитивну оцінку виконаного дисертаційного дослідження В.П. Короля, хочеться висловити деякі побажання і зауваження:

1. У вступі дисертації не повною мірою представлено практичне значення дисертаційного дослідження, зокрема дисертантом створено електронний навчально-методичний комплекс «Основи аграрного виробництва» на базі системи управління навчанням Moodle.

2. У підрозділі 2.2 під час розгляду деяких груп методів навчання, які забезпечують формування у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва, дещо замало наведено прикладів, що ускладнює розуміння їхнього практичного використання в процесі навчання.

3. Одним із завдань дисертаційного дослідження є розроблення критеріїв і показників сформованості у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва та визначення рівнів їх сформованості. У дисертації обґрунтування критеріїв представлено у розділі 3, підрозділі 3.1, що є логічним. В авторефераті ґрунтовний опис критеріїв ми зустрічаємо лише в загальних висновках (с. 14, п. 3), що є недоцільним у цьому підрозділі роботи.

4. На сторінках дисертації іноді зустрічаються невдалі стилістичні

конструкції та мовні огріхи (с. 36, 44, 51, 68 та ін.).

5. Дисертант дещо порушив вимоги до оформлення дисертації (скорочення, що зустрічаються в роботі більше трьох разів, рекомендується виносити в перелік умовних позначень, який розміщують на початку роботи після змісту).

6. Рецензована робота не зовсім відповідає основним технічним вимогам щодо оформлення дисертацій, зокрема її обсяг значно перевищує встановлені норми – 218 сторінок основного тексту. Обсяг основного тексту дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук має становити 108-168 сторінок.

У цілому, наші зауваження та пропозиції є дискусійними, не знижують теоретичного та практичного значення дисертаційного дослідження В.П. Короля.

Повнота викладу результатів в опублікованих працях

Заслуговує на схвалення повнота висвітлення основних результатів дослідження у 29 публікаціях, з яких 19 статей у фахових виданнях, 1 – у закордонному виданні, 1 навчальний посібник, 1 навчально-методичний посібник.

Ідентичність змісту автореферату й основних положень дисертації

Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом він відповідає існуючим вимогам. У тексті автореферату відображено основні положення, зміст, результати і висновки здійсненого В.П. Королем дисертаційного дослідження. Наголосимо, що зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Таким чином, дисертаційне дослідження Короля Володимира Петровича – «Формування у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва» – є самостійним і завершеним, у ньому отримано нові науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати, що є суттєвими для розвитку теорії і практики формування у майбутніх учителів технологій професійної компетентності в цілому та професійної компетентності з основ аграрного виробництва зокрема. Дисертаційне дослідження відповідає паспорту спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти, профілю

спеціалізованої вченої ради Д 05.053.01, вимогам пп. 9,11,12,13 «Порядку присудження наукових ступенів та присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 та іншим інструктивним вимогам МОН, а його автор – Король Володимир Петрович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
декан факультету професійної та
технологічної освіти Уманського
державного педагогічного університету
імені Павла Тичини

Ректор

С.І. Ткачук

О.І. Безлюдний

ВІДГУК
офіційного опонента Кільдерова Дмитра Едуардовича,
кандидата педагогічних наук, доцента, завідувача кафедри теорії
і методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки
Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова
про дисертаційне дослідження Короля Володимира Петровича
«Формування у майбутніх учителів технологій професійної
компетентності з основ аграрного виробництва»
на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Ступінь актуальності обраної теми. Актуальність теми дослідження зумовлена структурною перебудовою народно-господарського комплексу України, зростаючим техніко-технологічним рівнем аграрного сектору виробництва. Структурна перебудова аграрного сектору економіки, впровадження інтенсивних технологій і пов'язаних з ними технічних засобів поступово змінюють характер і зміст виробництва, а, отже, і підготовку до нього підростаючого покоління.

Підготовка учнів до трудової діяльності у різних сферах аграрного виробництва та домашнього господарювання, формування в учнів понять про основи сучасного аграрного виробництва, його технології та технічне забезпечення, економічні та екологічні засади, процеси управління агровиробництвом, їхнє залучення до основних видів сільськогосподарської праці, проектно-технологічної діяльності, формування навичок розв'язання творчих практичних завдань дослідницького характеру тощо здійснюється під час вивчення навчальних предметів «Трудове навчання» та «Технології». У вирішенні цих питань провідну роль відіграє учитель технологій.

Нині виникла необхідність в якісно іншій підготовці педагога, що полягає в поєднанні фундаментальності професійних базових знань з іноваційністю мислення і практико-орієнтованим, дослідницько-експериментальним підходом до вирішення відповідних освітніх проблем. Постала необхідність у перегляді змісту, форм і методів професійної підготовки фахівця, спрямування освітнього процесу на його професійний розвиток, досконале володіння навчальним предметом і методикою його викладання. Провідна ідея і мета педагогічної освіти полягає в

підготовці вчителя-професіонала, який повинен уміти професійно володіти способами проектування особистих оригінальних методик і засобів педагогічної діяльності. Учитель-професіонал повинен володіти навчальним предметом, перш за все, як засобом розвитку учнів. Він перестає бути транслятором «незаперечної істини», стаючи організатором складної, напруженої навчальної роботи у вирішенні творчих завдань, формування в учнів техніки мислення, багатовимірної свідомості та самовизначення. Базисним критерієм оцінки якості освіти виступає професійна компетентність як інтегративна характеристика фахівця, яка визначає його здатність вирішувати професійні проблеми і типові професійні завдання, що виникають у реальних ситуаціях професійної діяльності з використанням знань і життєвого досвіду, цінностей і схильностей.

Відтак, перспективи соціально-економічного розвитку пріоритетних напрямів аграрного виробництва країни, тенденції модернізації педагогічної освіти, потреби середньої загальноосвітньої школи у компетентних учителях технологій, які володіють теорією і методикою формування в учнів знань про сучасне аграрне виробництво, висувають перед педагогічними вищими навчальними закладами задачу формування у майбутнього вчителя технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва.

На необхідності дослідження проблеми формування у майбутнього вчителя технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва наголошують виявлені під час аналізу процесів реформування вищої педагогічної освіти, науково-теоретичних напрацювань і практичних досягнень у системі професійної підготовки вчителів технологій суперечності.

Отже, зважаючи на важливість досліджуваної проблеми для педагогічної теорії і практики та недостатнє її висвітлення у наукових дослідженнях, проблематика формування у майбутнього вчителя технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва є недостатньо обґрунтованою, тому актуальність дослідження В.П. Короля не викликає сумнівів.

Актуальність проблеми конкретизовано автором у коректно сформульованій меті, об'єкті, предметі і завданнях дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконане в межах теми «Теоретичні та методичні основи впровадження інформаційних технологій у навчально-виховний процес» (РК № 0100U005521) відповідно до напрямів науково-дослідної роботи кафедри технологічної освіти, економіки та безпеки життєдіяльності Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського за темою «Актуальні проблеми підготовки вчителя технологій у сучасних умовах» (протокол № 2 від 14.09.2010 р.).

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації. У дисертації отримано наукові результати, що мають важливе теоретичне і практичне значення для розвитку теорії і методики професійної освіти.

1. Під час виконання першого завдання дослідження, автором у розділі 1, підрозділах 1.1-1.3 на підставі аналізу базових понять дослідження (компетенції, компетентність, професійна компетентність, професійна компетентність учителя, професійна компетентність вчителя технологій) з'ясовано сутність поняття «професійна компетентність майбутнього вчителя технологій з основ аграрного виробництва». Професійна компетентність учителя технологій з основ аграрного виробництва автором визначається як сформованість предметних знань і вмінь (організаційно-економічних, екологічних, техніко-технологічних основ аграрного виробництва), спеціальних професійних умінь (пізнавальних, проєктивних), знань і вмінь з основ теорії управління (аналіз, організація, планування, контроль, діагностика, координація, регулювання навчально-пізнавальною діяльністю учнів).

На основі аналізу діяльності майбутнього вчителя технологій з основ аграрного виробництва, що зумовлена інтеграцією двох видів діяльності: навчальної та виробничої; чіткого визначення складових професійної компетентності, виробничих функцій і завдань, специфічних лише для освітньої галузі «Технологія», автором визначено основні структурні компоненти його професійної компетентності. У своєму дослідженні В.П. Король професійну компетентність майбутнього вчителя технологій з основ аграрного виробництва представляє такими структурними компонентами: професійно-діяльнісний компонент – спеціальна, предметна, інформаційна компетентності;

комунікативний компонент – комунікативна, соціокультурна компетентності; особистісний компонент – особистісна, рефлексивна, творча компетентності.

2. Вирішуючи друге завдання дослідження, автор зазначає, що особливості педагогічної діяльності вчителя технологій вимагають будувати педагогічний процес з урахуванням специфічних, особливих аспектів майбутньої педагогічної діяльності вчителя, які впливають з характеру і змісту праці у сфері сільськогосподарського виробництва, їх техніко-технологічних та організаційно-економічних основ, а також програмного змісту трудового навчання у школі. Формування професійної компетентності буде ефективним тільки у відповідному освітньому середовищі, забезпечення якого вимагає застосування особливих підходів, створення спеціальних умов з урахуванням специфіки техніко-технологічної діяльності. До організаційно-педагогічних умов формування у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва, які автор обґрунтував у підрозділі 1.4, належать: реструктуризація змісту підготовки майбутніх учителів технологій з основ аграрного виробництва на основі міждисциплінарної інтеграції; організація та управління навчально-творчою діяльністю студентів у процесі вивчення інтегрованого курсу «Основи аграрного виробництва»; упровадження інформаційно-комунікаційних технологій навчання як засобу розвитку пізнавальної активності майбутніх учителів технологій (друге завдання дослідження).

3. На підставі вивчення психологічних, педагогічних джерел, аналізу сучасного стану проблеми у практиці вищих навчальних закладів у підрозділі 3.1 на ст. 174-175 Володимир Петрович визначив та обґрунтував критерії (мотиваційний, гностичний, діяльнісний) сформованості у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва, що тісно пов'язані між собою і враховують специфіку професійної діяльності вчителя технологій, а окреслені дослідником показники відображають рівень сформованості у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва. На ст. 166-168 цього ж підрозділу автор обґрунтував рівні сформованості у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва (низький, середній, високий), що загалом увиразнюють загальні уявлення про

сформованість у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва (*третє завдання дослідження*).

4. Тривалий період дослідження (2006-2015 рр.), різноманітний комплекс методів дослідження, виявлений на констатувальному етапі (підрозділ 3.1) переважно низький рівень сформованості у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва, власний досвід викладання у вищій школі дозволили автору зробити цінні узагальнення щодо:

- визначення причин такого стану;
- потреби реструктуризації змісту підготовки майбутніх учителів технологій з основ аграрного виробництва на основі міждисциплінарної інтеграції;
- потреби організації та управління навчально-творчою діяльністю студентів у процесі вивчення інтегрованого курсу «Основи аграрного виробництва»;
- потреби упровадження інформаційно-комунікаційних технологій навчання як засобу розвитку пізнавальної активності майбутніх учителів технологій;
- розроблення й обґрунтування структурної моделі формування у вчителя технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва (*четверте завдання дослідження*).

Автором здійснено реструктуризацію змісту інтегрованого курсу «Основи аграрного виробництва» на підставі запропонованої дидактичної моделі інтегрованого курсу, яка відображає, яким чином структура та компонентний склад навчального матеріалу з курсу зумовлюють об'єктивну необхідність інтеграції знань про сучасне аграрне виробництво.

У дослідженні автор зазначає, що однією з умов ефективного процесу навчання основам аграрного виробництва є свідоме засвоєння студентами знань з інтегрованого курсу, що забезпечується цілісністю слова, образу та творчою діяльністю студентів за їхньої високої активності й самостійності. Проектування системи управління навчально-творчою діяльністю має здійснюватися з урахуванням системного підходу, що охоплює всі елементи педагогічної системи: колектив викладачів, колектив студентів, цілі, зміст освіти, принципи, форми, методи і засоби навчання, дидактичні процеси.

Автор у своїй роботі доводить, що ефективність застосування різних форм і методів навчання, активізація пізнавальної діяльності студентів під час формування професійної компетентності з основ аграрного виробництва значною мірою залежать від засобів навчання. З цією метою ним розроблено за допомогою системи управління навчанням Moodle електронний навчально-методичний комплекс «Основи аграрного виробництва», що заслуговує особливої уваги. Упровадження ЕНМК зумовлює системну організацію освітньої діяльності майбутніх учителів технологій в галузі аграрного виробництва, що передбачає рефлексію, стандартизацію та використання спеціалізованого інструментарію.

На окреме схвалення заслуговує розроблена дослідником структурна модель формування у вчителя технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва (розділ 1, підрозділ 1.4), яка відображає зовнішні і внутрішні чинники, що впливають на реалізацію завдань, що стоять перед педагогічними вищими навчальними закладами з підготовки вчителя технологій; розглядається автором як складна відкрита, динамічна система, методологічну основу якої становлять особистісно орієнтований, системний, діяльнісний і компетентнісний підходи; побудована з урахуванням дидактичних і специфічних принципів, зумовлених особливостями професійної підготовки. Розроблена структурна модель має цілісний характер, оскільки мотиваційно-цільовий, методологічний, організаційно-методичний, контрольний-оцінний та результативний блоки взаємопов'язані і функціонують для досягнення єдиного прикінцевого результату.

Обґрунтовані організаційно-педагогічні умови є необхідними і достатніми, як показує аналіз дослідно-експериментальної роботи (підрозділи 3.1-3.2). Результатом реалізації моделі, як засвідчили експериментальні дані, є позитивна динаміка сформованості у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва.

За результатами експериментального дослідження Володимиром Петровичем було розроблено і впроваджено навчально-методичний комплекс інтегрованої дисципліни «Основи аграрного виробництва» (навчальна програма курсу для професійної підготовки майбутніх учителів технологій у контексті

компетентнісного підходу, методичні вказівки до самостійної роботи студентів, різнорівневі та комплексні завдання для визначення рівня сформованості у студентів професійної компетентності з основ аграрного виробництва); укладено навчальний посібник «Основи аграрного виробництва» для студентів педагогічних вищих навчальних закладів.

Ступінь обґрунтованості використаних методів, а також одержаних результатів дисертації. Використовуючи комплекс взаємодоповнюваних теоретичних, емпіричних, математичних, статичних методів, Володимир Петрович розв'язує усі поставлені завдання, експериментально перевіряє гіпотезу і загалом досягає мети науково-педагогічного дослідження. Зміст дисертації свідчить про глибоке володіння дисертантом проблемами сучасної педагогіки і дидактики вищої школи. Розділи роботи взаємопов'язані внутрішньою логікою і послідовністю викладу матеріалу.

Вірогідність результатів і висновків дослідження забезпечено теоретико-методологічною обґрунтованістю вихідних положень; репрезентативністю вибірки учасників педагогічного експерименту; кількісним і якісним аналізом результатів дослідницько-експериментальної роботи. Заслуговує на схвалення опис педагогічного експерименту, логіка подання його матеріалів, процедура збору емпіричних даних, перевірки їх достовірності. У формульованому експерименті брали участь 463 студенти п'ятих вищих навчальних закладів різних регіонів України, 11 викладачів педагогічних ВНЗ і 27 учителів технологій СЗШ. Перевірка формульованих впливів здійснювалася шляхом застосування опитувальників, діагностуючих методик, тестів і є результативними; свідченням є довідки про впровадження результатів у навчальний процес Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, Київського національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини і Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка.

Розроблені автором 13 додатків, 15 таблиць, 15 рисунків змістовно та

ілюстративно збагачують роботу, є методично цінними і засвідчують належний рівень виконаної роботи. У списку використаних джерел налічується 303 найменування, з них 8 – іноземними мовами; посилання на них в основному тексті загалом здійснено з дотриманням нормативних вимог.

Значення для науки і практики отриманих автором результатів. Дисертаційна робота містить нові наукові положення, що сприяють розв’язанню проблеми формування у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва в умовах структурної перебудови народно-господарського комплексу України, зростаючого техніко-технологічного рівня аграрного сектору виробництва, посилення уваги освітян, суспільства до розвитку професіоналізму майбутніх педагогів у цілому й учителя технологій зокрема. Теоретичні положення і висновки дослідження, науково-методичні рекомендації можуть бути використані для подальшого вдосконалення теорії і методики професійної освіти; розроблення освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів і магістрів за спеціальністю «Технологічна освіта»; організації навчального процесу із фахових, а також соціально-гуманітарних дисциплін, самостійної, індивідуальної роботи, програм виробничих практик студентів; у системі підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників педагогічних вищих навчальних закладів; у підготовці посібників, програм навчальних дисциплін; у діяльності студентських наукових гуртків аграрного спрямування.

Зауваження і побажання до роботи:

1. З’ясовуючи у розділі 1, підрозділі 1.2 сутність педагогічної компетентності та визначаючи підходи до означення цього поняття, автор аналізує наукові дослідження і залучає достатньо великий обсяг наукового матеріалу. На нашу думку, сприйняття тексту зазначеного підрозділу покращилося б, якби дисертант не тільки проаналізував, а й узагальнив і систематизував позиції науковців у вигляді таблиць.

2. У розділі 1, підрозділі 1.4 дисертаційного дослідження відповідно до визначених організаційно-педагогічних умов розроблено структурну модель

формування у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва. Дослідник зазначає, що методологічну основу моделі становлять особистісно орієнтований, системний, діяльнісний і компетентнісний підходи. На нашу думку, доцільно було б обґрунтувати, яким чином ці підходи сприяють визначенню шляхів і стратегічних орієнтирів формування у майбутніх учителів технологій професійної компетентності.

3. Бажано було б, аналізуючи ефективність використання форм, методів, прийомів, засобів формування у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва, зупинитися на більш детальному аналізі цільовизначення і рефлексії на заняттях.

4. Робота значно виграла б, якби містила підрозділ з методичними рекомендаціями щодо формування у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва.

5. Окремі положення висновків до розділів, на наш погляд, носять дещо декларативний характер. Мають місце повтори у висновках до розділів і в основному тексті.

6. У дослідженні наявні деякі недоліки у мовно-стилістичному оформленні окремих речень.

У цілому, наші зауваження та побажання є дискусійними, не знижують теоретичного та практичного значення роботи В.П. Короля «Формування у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва».

Повнота викладу результатів в опублікованих працях. Основні результати наукового дослідження висвітлено у 29 публікаціях (22 – одноосібні), з них: 19 статей опубліковано у провідних фахових наукових виданнях, затверджених МОН України, 1 – у закордонному виданні, 1 навчальний посібник, 1 навчально-методичний посібник.

Ідентичність змісту автореферату й основних положень дисертації. Наукові положення, висновки і рекомендації, наведені в авторефераті, з належною повнотою розкрито й обґрунтовано в рукописі дисертації.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Рецензована дисертація є самостійною, завершеною працею, в якій здійснено комплексне вирішення актуального наукового завдання з теорії і методики професійної освіти, що полягало в обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності організаційно-педагогічних умов формування у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва.

Дисертація «Формування у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва» відповідає паспорту спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти, профілю спеціалізованої вченої ради Д 05.053.01, вимогам пп. 9,11,12,13 «Порядку присудження наукових ступенів та присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 та іншим інструктивним вимогам МОН, а її автор Король Володимир Петрович заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри теорії і методики
технологічної освіти, креслення
та комп'ютерної графіки
Національного педагогічного
університету імені М.П. Драгоманова

07 квітня 2016 року

Д.Е. Кільдеров

